

ПОВІДОМЛЕННЯ

ПРО НАЗВИ ХЕМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Протягом 10-ти років Національний університет “Львівська політехніка” (НУ ЛП) і Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ) намагаються устандартувати 10 питомих українських назв хемічних елементів (*азот, водень, вуглець, залізо, золото, кисень, мідь, ртуть, сірка, срібло*), подаючи відповідні міжнародні назви (*нітроген, гідроген, карбон, ферум, аурум, оксиген, купрум, меркурій, сульфур, аргентум*) як повноцінні синоніми.

Не зважаючи на підтримку численних наукових кіл з України та української діаспори, пропозиції НУ ЛП і ТК СНТТ досі не взято до уваги – кожного разу їх відхиляли автори проєкту та телер чинного стандарту ДСТУ 2439-94 “Елементи хімічні та речовини прості. Терміни та визначення основних понять. Умовні позначення” на чолі з проф. М. Корніловим і залишали як стандартні лише міжнародні назви.

Із 2000-го року та сама історія продовжується вже в межах проєкту нового ДСТУ “Елементи хімічні. Терміни та визначення основних понять. Умовні позначення” – ці самі автори знову не хочуть устандартувати питомих українські назви хемічних елементів.

Наводимо текст звернення (відкритого листа) щодо зазначеної проблеми.

Відповідальний секретар ТК СНТТ
і редакційної колегії Вісника Р.Рожанківський

Голові Держстандарту України п. Кабану П.С.
копії: Голові Національної комісії України з хімічної
термінології і номенклатури п. Корнілову М.Ю.

Звернення

Вченої ради Інституту хімії та хімічної технології Національного університету “Львівська політехніка” від 8 жовтня 2002 року, протокол № 2

Вчена рада повторно звертається до Вас стосовно Держстандарту України “Елементи хімічні. Терміни та визначення основних основних понять. Умовні позначення” виданого на зміну ДСТУ 2439-94 “Елементи хімічні та речовини прості” упорядниками Корніловим М.Ю. (науковий керівник авторського колективу), Слободяником А.С., Голубом О.А., Замковим В.І. Даний стандарт поширюється на назви хімічних елементів, їхні ізотопи, групи хімічних елементів, номенклатуру простих речовин та їхні алотропні модифікації, встановлює терміни і визначення понять у науці, промисловості та освіті.

Повторно аналізуючи цей стандарт та практику використання термінології випускниками шкіл останніх років, Вчена рада відзначає, що внаслідок дії названого стандарту, вже на сьогодні більша частина випускників шкіл знає тільки латинські назви хімічних елементів і закономірно, як це допускає стандарт, ототожнює їх з назвами простих речовин. В результаті повністю виводяться з ужитку українські терміни, які формувалися в українській освіті і науці на протязі століть. Ця негативна ситуація викликана такими положеннями стандарту:

1. В стандарті усі українські назви хімічних елементів замінені на відповідні латинізовані (інтернаціональні) назви. Українські назви подані в дужках курсивом як терміни-синоніми, довідкового характеру і не є стандартизованими. Подані у стандарті (табл. 2) назви та символи хімічних елементів українською, англійською, німецькою і російською мовами свідчать, що подібного вилучення національних елементів світова історія не знає, бо росіяни зберегли як стандартні 18 народних назв (водород, углерод, азот, кислород, фтор, кремний, сера, марганець, железо, медь, мышьяк, серебро, олово, сурьма, йод, золото, ртуть, свинець), англійці – 9 (silver, gold, tungsten, potassium, copper, sodium, lead, tin, iron), німці – 12 (der Wasserstoff, der Kohlenstoff та ін.).

2. Стандартизовані назви елементів записані з великої літери, що є недоцільним.

3. В додатку Г “Періодична система елементів Д.І. Менделєєва” наведені нами міжнародні, українські – які повторюють міжнародні (згідно з Державним стандартом України, 2000 (*просктом – ред.*)) і російські, але відсутні дійсно українські терміни.

4. У стандарті літеру “Г” замінено літерою “г”.

Враховуючи, що цей стандарт обмежує застосування державної української мови в науці, освіті та промисловості, Вчена рада вважає за необхідне:

1. Розробникам в Державному стандарті України стандартизувати українські назви хімічних елементів: азот, водень, вуглець, залізо, золото, кисень, мідь, п्लомбій*, ртуть, сірка, срібло, станій*, а як дозволені синоніми використовувати латинізовані назви: нітроген, гідроген, карбон, ферум, аурум, оксиген, купрум, плломбум, меркурій, сульфур, аргентум, станум.

2. Повернутися до запису назв елементів з малої літери у всіх випадках.

3. Періодична система елементів (Додаток Г) повинна містити тільки українські та міжнародні назви. Не слід вносити в таблицю назви елементів іншими мовами.

4. Повернути вживання в наукову хімічну термінологію літеру “Г”: галій, галоліній, германій, манган, аргентум та ін.

Слід враховувати, що вилучаючи з ужитку українську термінологію, Держстандарт України не сприяє утвердженню української державної мови в Україні, а тільки гальмує її закономірний розвиток.

Голова Вченої ради : проф. Ятчишин Й.Й.

Секретар ради: доц. Шаповал Й.М.

Члени Вченої ради: проф. Братичак М.М., доц. Борова О.Я., проф. Ван-Чін Сян Ю.Я., проф. Воронов С.А., проф. Гивлюд М.М., проф. Гуменецький В.В., проф. Калимон Я.А., доц. Качан С.І., доц. Ластухін Ю.О., доц. Лубенець В.І., проф. Мальований М.С., проф. Піх З.Г., доц. Пуцило В.Р., доц. Раєвський Ю.А., доц. Соболев Х.С., проф. Старчевський В.Л., проф. Ханік Я.М., доц. Юрим М.Ф., проф. Яворський В.Т.

Присутні: проф. Ганіткевич М.Й., проф. Никипанчук Н.В., доц. Довгей В.В.

* Це звернення опубліковано у журналі “Стандартизація. Сертифікація. Якість” (№4, 2002р., С.27) зі зміною 2-х назв – *плломбій* на *свинець* і *станій* на *олово* (щодо вживання термінів *плломбій* і *станій* див.: 1. А.Вільшенко. Модерна українська номенклатура неорганічної хемії: Проскт.– Ч.1 Хемічні елементи // Вісті Товариства Українських Інженерів в Америці. Бюлетень ТК НТШ.– Нью Йорк, 1962. (С.18); 2. М.Ганіткевич, А.Зелізний. Російсько-український словник з хемії та хемічної технології. Львів, 1993 (С.43); 3. М.Ганіткевич, І.Шилівський. Назви хемічних елементів // Львів: Праці НТШ, Т.2, Хемія, 1998. – С.237–238.) – *ред.*

ТЕРМІНОГРАФІЧНА СЕРІЯ *СловоСвіт*

Започатковано Технічним комітетом стандартизації науково-технічної термінології
Держспоживстандарту та Міністерства освіти і науки у 2000 році

ВИДАНО

2000 рік

№ 1 Англійсько-український словник-довідник інженерії доквілля / Уклад. Т.Балабан – Львів: Видавництво Державного університету “Львівська політехніка”, 2000, – 400 с.

Словник-довідник містить найчастіше вживані в англійській технічній літературі інженерні, медичні, біологічні, правничі та суміжні з ними терміни, переважна більшість яких подається з тлумаченням чи з довідковими даними. Окремо винесено словник назв і документів урядових установ англійських країн та українсько-англійський покажчик базових слів словника-довідника.

2001 рік

№ 2 Російсько-український тлумачний словник з теплоенергетики / Уклад. Й.Мисак, М.Крук та ін. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2001. – 412с.

Словник містить найпоширеніші терміни з теплоенергетики та суміжних галузей науки і техніки, пов’язані з виробництвом, розподілом і споживанням теплової енергії та її перетворенням в інші види енергії. Словник розрахований на широкий загал фахівців-теплоенергетиків електростанцій, проектних, налагоджувальних і науково-дослідних організацій, а також на викладачів і студентів середніх і вищих навчальних закладів.

2002 рік

№ 3 Англійсько-український словник з профілактичної та екологічної токсикології / Уклад. А.Маненко, Т.Балабан, Н.Хоп’як – Львів: Ліга-Прес, 2002, – 112 с.

Словник містить близько 3500 найчастіше вживаних термінів профілактичної та екологічної токсикології разом зі суміжними медичними, біологічними, хемічними, інженерними й іншими термінами. Розрахований на гігієністів, токсикологів, екологів, хеміків, лікарів та студентів медичних, природничих і технічних факультетів вищих навчальних закладів.

№ 4 Російсько-українсько-польський словник з гідравліки та сантехніки / проф., д.т.н. С. Шнерх, к.т.н., доц. Н. Лещій. – Львів: Екоінформ, 2002. – 326 с.

Словник містить близько 5800 найпоширеніших термінів з сантехніки, механіки рідин і газів, а також суміжних наук: аеродинаміки, гідрології, водопостачання, водовідведення, гідротранспорт, гідравлічні машини тощо. Для зручності користування словник доповнений українським і польським алфавітними покажчиками. Призначений для широкого загалу фахівців, а також викладачів і студентів середніх спеціальних і вищих закладів.

№ 6 Анатоль Вовк / Ред. Б.Рицар, М.Комова. – Львів: Ліга-Прес, 2002. – 64 с.

У збірнику відображено життя і діяльність видатного термінолога Анатолія Вовка, який тривалий час проживав за кордоном. До видання увійшли бібліографічний покажчик праць вченого, відгуки колег і друзів, світлина, а також листи до відомого українського вченого-мовознавця Олексі Горбача. Видання буде цікавим і корисним для всіх, хто працює в царині української термінології.

2003 рік

№ 5 Комова М. Українська термінографія (1948-2002): Бібліограф. покажч. / Нац. ун-т “Львівська політехніка”, Ін-т гуманітар. і соціал. наук, Науково-техн. б-ка. – Львів: Ліга-Прес, 2003. – 112 с.

У бібліографічному покажчику відображено відомості про українські термінологічні словники, галузеві енциклопедії, видані у 1948–2002 роках. Розрахований на наукових працівників, викладачів, студентів, дослідників термінології, історії науки і техніки.

ВИЙДЕ У 2004 РОЦІ

№ 7 Російсько-український словник з інженерних технологій / Уклад. М.Ганіткевич, Б.Кінаш. Львів: Ліга-Прес, 2004.

Словник містить близько 60 тис. термінів (деякі з тлумаченнями) з технологічних процесів у металообробній та будівельній справі, металургії, гірництві, енергетиці, теплотехніці, хемічній промисловості, а також суміжні терміни з фізики, математики та хемії. Словник пропонується широкому загалу фахівців, працівникам і студентам вищої та середньої освіти.

Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології Держспоживстандарту та Міністерства освіти і науки України запрошує до співпраці у продовженні термінографічної серії СловоСвіт укладачів словників, термінологів та філологів. Комітет надає послуги з термінологічного опрацювання, редагування та макетування книжок.

8-а МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СловоСвіт 2004”

8-а Міжнародна наукова конференція “Проблеми української термінології СловоСвіт 2004” відбудеться у Національному університеті “Львівська політехніка” у вересні 2004 року.

Організатори конференції: Міністерство освіти і науки України; Держспоживстандарт; Національний університет “Львівська політехніка”, Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології, Наукове товариство ім. Шевченка, Львівська міська громадська організація “Українське термінологічне товариство”, Львівське відділення Всеукраїнського товариства “Просвіта”, Український термінологічний центр Америки (США і Канади).

Тематика конференції: 1) теоретичні засади термінознавства та лексикографії; 2) лексикографія та міжмовні зв'язки; 3) нормування та стандартизація термінології; 4) термінологія природничих знань (науково-технічна, хеміко-біологічна, охорони здоров'я, сільськогосподарська тощо); 5) термінологія гуманітарних знань (мовознавча, суспільно-політична, правнична, військово-спортивна, філософсько-богословська тощо).

Детальну інформацію можна отримати у Технічному комітеті стандартизації науково-технічної термінології та на сторінці в інтернеті.

Адреса ТК СНТТ:

79013, м.Львів, вул. С.Бандери, 12,

Національний університет “Львівська політехніка”, гол. корпус, к.236

тел./факс: (0322) 72-25-20; е-пошта: rytsar@polynet.lviv.ua

<http://www.lp.edu.ua/tc.terminology>

АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ

Андрейчук Н. 38	Кучеренко О. 87
Антонюк Г. 43	Левченко О. 105
Боднарчук Л. 66	Микульчик Р. 52
Бордюк Л. 114	Мисак Р. 17
Булик-Верхола С. 142	Науменко Л. 128
Войтович Я. 76	Пілецька Н. 57
Волошиновська І. 147	Пілецький В. 12
Голиборода І. 63	Процик І. 35
Дорошенко С. 80	Рицар Б. 17
Іващенко В. 120	Рожанківський Р. 25
Карамишева І. 133	Семотюк О. 48
Коцюба Н. 90	Снігур С. 71
Кочан І. 3	Шуневич Б. 95

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕРМІНОЗНАВСТВА ТА ЛЕКСИКОГРАФІЇ

<i>І. Кочан</i> Трактатування терміноелемента у сучасній науці	3
<i>В. Пілецький</i> Росіянізми та англіцизми в сучасній українській термінології	12
<i>Б. Рицар, Р. Мисак</i> Мова та термінологія зукраїнізованих програмних продуктів фірми Майкрософт	17
<i>Р. Рожанківський</i> Українська термінологія як наслідок “зближення мов”	25
<i>І. Процик</i> Нульова суфіксація в українській загальнонавчальній лексиці та фізичній термінології на зламі ХІХ-ХХ століть	35

ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА МІЖМОВНІ ЗВ'ЯЗКИ

<i>Н. Андрейчук</i> Значення пазиграфії для подання спеціальної інформації	38
<i>Г. Антонюк</i> Латинська мова як джерело формування педагогічної термінології	43
<i>О. Семютюк</i> Англо-американських запозичень в німецькій мові та їх перекладу українською	48
<i>Р. Микутьчик</i> Термінологія в працях Олексі Горбача	52
<i>Н. Пілецька</i> Дерииваційна структура економічних термінів у чеській і українській мовах	57
<i>І. Голиборода</i> Контрастивний аналіз характерних українських та англійських слів-символів водної стихії	63
<i>Л. Бондарчук</i> Жанрово-стилістичні особливості перекладу англійськомовного наукового дискурсу з економіки українською мовою	66
<i>С. Снігур</i> Юридичні терміни як перекладознавча проблема	71
<i>Я. Войтович</i> Шляхи удосконалення науково-технічного перекладу	76

ТЕРМІНОЛОГІЯ ПРИРОДНИЧИХ ЗНАТЬ

<i>С. Дорошенко</i> Основні способи словотворення в термінології нафтогазової промисловості	80
<i>О. Кучеренко</i> Функціонування абревіатур в українській пожежно-технічній терміносистемі	87
<i>Н. Коцюба</i> Стилістично-семантичні зміни терміноодиниць української термінології державного управління	90

ТЕРМІНОЛОГІЯ ГУМАНІТАРНИХ ЗНАТЬ

<i>Б. Шуневич</i> Обґрунтування наукової термінології з дистанційного навчання	95
<i>О. Левченко</i> Лінгвокультурологія та її термінна система	105
<i>Л. Бордюк</i> Соціолінгвістична суть терміна <i>екोलінгвістика</i>	114
<i>В. Іващенко</i> Термін <i>концепт</i> у лінгвокультурологічному осмисленні	120
<i>Л. Науменко</i> Слово <i>дискурс</i> як міждисциплінарний термін	128
<i>І. Карамішева</i> Поняття моделі в лінгвістиці	133
<i>С. Булик-Верхола</i> Омонімія і полісемія в українській музичній термінології	142
<i>І. Волошинівська</i> Лексикографічна обробка текстових даних як засіб визначення спрямованості текстів	147

ПОВІДОМЛЕННЯ

Про назви хемічних елементів	152
Термінографічна серія <i>СловоСвіт</i>	154
8-а Міжнародна наукова конференція “Проблеми української термінології”	155
АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ	156

90

Збірник наукових праць

ВІСНИК
Національного університету
“Львівська політехніка”

№ 490

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ

Видається з 1964 р.

Редактор *Роман Рожанківський*
Комп'ютерне складання *Романа Мисака*
Художник-дизайнер *Уляна Келеман*

Підписано до друку 15.11.2003.
Формат 70×100 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. 12,7.
Облік.-видавн. арк. 12,3. Наклад 100 прим. Зам. 30849
Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”
Ресстраційне свідоцтво серії ДК № 751 від 27.12.2001 р.

Поліграфічний центр
Видавництва Національного університету “Львівська політехніка”
вул. Ф.Колесси, 2, 79000, Львів